

(əvvəli "XQ"-nin ötən saylarında)

"Nə itirmisiniz orada?"

Birinci Qarabağ müharibəsinin qızgın çağında Türkiyənin bəzi iş adamları Ermənistanla əlaqələr yaratmağa cəhd göstərmişdilər. İstanbula səfərlərinin birində Heydər Əliyev onların bu hərəkətlərini qətiyyətlə pisləmişdi. Ulu öndərin Türkiyənin iş adamları ilə görüşdəki çıxışından bir hissəni təqdim edirik:

– Ancaq son zamanlar Türkiyənin bəzi iş adamlarının Ermənistanla iş qurmaq cəhdləri bizi rahatsız edir. Bu, Azərbaycanda çox mənfi qarşılınır, anlaşılır. Mən bunu Türkiyənin dövlət, hökumət başçılarına demişəm, öz etirazımızı da bildirmişəm. Məsələn, Yerevandan Trabzona təyyarələr uçar. Deyirlər ki, bunlar özəl təyyarələrdir. İndi elə hər şey özəldir. Demək, adını özəl qoyanda özünü kənara çəkəcəksən ki, mənim bundan xəbərim yoxdur? İndi hər şey özəldir, bundan sonra da özəl olacaqdır. Ona görə mən bunu anlamıram, Azərbaycanda da anlamırlar.

Sizin qəzetlər yazır – biz sizin qəzetlərdən götürmüşük – təyyarələr Yerevandan Trabzona gedib-gəlir, yaxud da Ermənistandan avtobuslar, yük maşınları Gürcüstan vasitəsilə Trabzona gəlirlər. Bunlar bir tərəfə, indi sizin iş adamlarının bəziləri məsələ qoyublar ki, biz gərək Ermənistanla ticarət edək. Ermənistanla nə ticarət edə bilərsiniz, orada nə var, nə itirmisiniz orada? Daşları gedib almaq istəyirsiniz? Mən bu barədə sizin hökumət, dövlət başçıları ilə danışdım. Deyirlər, bizim tacirlər bildirirlər ki, onsuz da İran bizim malları alır və aparıb Ermənistanda satır, onlar qazanırlar, biz qazanmırıq. Bu, o qədər yanlış fikirdir ki, sizlərdən kimsə bunu hökumət başçılarına qafasına qoymusunuz, yanlış şeydir, onlar da bunu deyirlər. Mən sizə bildirmək istəyirəm ki, İranla Ermənistan arasında çox geniş ticarət aparılır. İran özü də çox böyük bazarlar axtarır, onların biri də Ermənistandır. İran Ermənistanla elektrik, təbii qaz xətti çəkir. Ermənistan ilə İran arasında 40 kilometrlik sərhəd var, orada böyük bir körpü tikiblər. O körpüdən gündə 100-150 yük maşını İrandan Ermənistanla keçir. İran öz mallarını Ermənistanda onsuz da satır. İrana nə lazımdır ki, gəlib Türkiyədən mal aparın, Ermənistanda satıb pul qazansın? Bu, yanlış fikirdir. Bunu deyən adamlar gizlin, xəlvət, cürbəcür yollarla öz mallarını Ermənistanda özləri satırlar və hökumət başçılarına da deyirlər ki, bunu İran bizdən alıb, aparıb satır. Tamamilə yanlış fikirdir. Hətta sizin bəzi iş adamları oraya gedirlər və oradan bəzi iş adamlarını ticarət əlaqələri qurmaq üçün İstanbula, İzmire gətirirlər.

Yaxud da bəzi adamlar Şərqi tərəfdə– Qarsda, İqdırda deyirlər ki, gəlin buradan qapı açaq, ticarət edək, bu bizə xeyir verə bilər. Yaxud da son zamanlar Gürcüstandan bizə xəbər verdilər ki, Türkiyədən Gürcüstana müraciət olunub ki, Gürcüstanla Türkiyə arasında iki qapı var, birini də açaq. Gürcüstan bizdən soruşur ki, siz buna necə baxırsınız? Dedik ki, bu qapı haradadır, hansı yerdədir? Dedilər ki, o qapı Gürcüstanın ermənilər yaşayan

sərhədindədir. Biz soruşduq ki, iki qapı sizə yetərlidirmi? Dedilər ki, tamamilə yetərlidir. Demək, Türkiyə üçüncü qapını kimlər üçün açmaq istəyir, oradan birbaşa Ermənistanla keçmək üçün mü? Biz buna etiraz etdik.

Amma Gürcüstan hökuməti də bildirdi ki, bu, bizim təşəbbüsümüz deyil, Türkiyənin təklifidir. Bilmirəm, Ermənistanla həqiqətən ticarət etmək istəyən iş

bağ məsələsi başlayanda televiziyaımız yox idi. Onda Qarabağ hadisələrinə aid bir sərgi açdıq, xaricilər bu sərgiyə baxdılar. İndi ictimai rəy bu problemi sanki unutmuşdur. Biz arzu edirik ki, bu problem sülh yolu ilə həll edilsin. Zati-aliləriniz də bunu dəfələrlə dilə gətirdiniz. Bu məsələ türk ictimai rəyində sanki unudulmuşdur.

Heydər Əliyev: Sizdə bəzi adamlar,

lazım deyildir. Bu gün Azərbaycanın dərdi var, demək, bu, Türkiyənin də dərdidir. Türkiyənin təbliğat orqanlarında – televiziyaalarında, qəzetlərində bu dərdirin ağrısı unudulmamalıdır. Mən demirəm ki, bu dərd var, oturma gözü-müzün yaşını tökək, – yox. Amma dərdir aradan götürmək üçün nə işlər görmək, nə etmək lazımdır və bu işlərin görülməsinə kim, nə üçün mane olur, – bun-

dedilər ki, mən incidim. Bilirsiniz, dost dostdan inciye. Azərbaycanda bir söz var, insan uman yerdən küsər. Bu söz sizdə varmı – uman yerdən küsərlər? Ummayan yerdən mən niyə küsürəm? Küsdüm – küsmədim, onun üçün də, mənim üçün də bunun əhəmiyyəti yoxdur, uman yerdən küsərlər. Azərbaycan Türkiyədən çox şey umur.

Bütün xalqımızda, o cümlədən, məndə də belə fikir var ki, Türkiyə böyük dövlətdir, böyük imkanlara malik olan dövlətdir. Türkiyə bizim qardaşımızdır, qan qardaşımız, can qardaşımızdır. Qan qardaşı olan da, Azərbaycanda yenə bir söz var, öz boğazından kəsib qardaşına verir. Lazımdır ki, xalqımızın milli adət-ənənələri dövlətlərimizin arasında da olsun. Yaxşı, 1992-1993-cü illərdə "Eksimbank" 250 milyon dollar kredit ayırıb, onun da cəmi 70 milyon dolları verilib. Bu 70 milyon dollara da o vaxt buğda alıb veriblər, çünki insanlar ac idi, buğda yox idi. Başqa şeyə verməyiblər. Əgər yatırıma veriblərsə, para götürüblərsə, gəl, parasını apar! Dərmana veriblər, – çünki bizim döyüşçülər qan içində idilər, buğdaya veriblər, başqa bir şeyə verməyiblər. İndi Türkiyə boğazımızdan tutub ki, bunu qaytar. Qaytara bilmirəm, 20 milyon dollar da faiz vermişəm. Mən bundan inciməyim?

"Keçmişdə bir-iki xəta baş vermişdir"

Türkiyənin Ədalət və İnkişaf Partiyasının sədri Rəcəb Tayyib Ərdoğan və onun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşdən sonra jurnalistlər onlara maraqlı bir sualla müraciət etmişlər.

Sual: Cənab Prezident, cənab Sədr, mən hər ikinizə eyni sualla müraciət etmək istəyirəm. Azərbaycan–Türkiyə münasibətlərində bir sıxıntı və ya problem olubmu, əgər olubsa, bu, aradan qaldırıldı mı? Möhtərəm Heydər Əliyev Türkiyə ilə əlaqələrində hər hansı problem ilə üzləşdimi, cənab Ərdoğan Azərbaycan–Türkiyə əlaqələrini kifayət qədər möhkəm hesab edirmi?

Heydər Əliyev: Mən dedim ki, Türkiyə–Azərbaycan əlaqələri çox yüksək səviyyədədir. Bunu bir daha təkrar edirəm. Amma problem deyəndə, problemlərsiz həyat olmur. Problem olur və biz onu həll edirik. Türkiyə ilə Azərbaycan arasında həll edilə bilməyəcək problem yoxdur, olmayıbdir. Keçmişdə bir-iki xəta baş vermişdir. Onlar da məlumdur. Onları yada salmaq istəmirəm. Ancaq bizim dövlətlər arasında, hökumətlər arasında həllini tapa bilməyən problem yoxdur. Problemləri biz birlikdə həll edirik.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Mən də cənab Prezidentin sözləri ilə razıyam. Onu da əlavə etmək istəyirəm ki, keçmişdə olmuş xətalara gələcəyə aparmaq siyasətinin xarakterinə ziddir. Siyasət əsla kin qəbul etmər. Xüsusilə qardaşlar arasında, bu, əsla mümkün deyildir. Biz bunların hamısının üstündən keçib gedirik.

(ardı var)

Faiq SADIQOV,
Əməkdar jurnalist

Heydər Əliyev dərsləri

adamları bundan nə qədər para, xeyir, fayda götürəcəklər. Amma nə qədər götürsələr, heç vaxt bizim milli mənafeyimizi, məqsədlərimizi paraya qurban vermək olmaz. İş adamı iş görməlidir, para qazanmalı, öz işini inkişaf etdirməlidir. Amma heç vaxt öz milliliyini, milli mənafeyini qurban verməməli, qoymamalıdır ki, öz milli mənafeyinə zərər gəlsin. Yoxsa elə sən get qurdlar, canavarlar da, o birisi ilə də, təcavüzkarlar da alver et ki, mənə qazanc lazımdır? Ona görə sizə müraciət edirəm, nəinki özümün, bütün Azərbaycan xalqının fikrini deyirəm. Türkiyə – Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı əbədidir, bizim qanımız, canımız, dinimiz, dilimiz birdir. Bunların hamısının olduğu yerdə gərək Türkiyədə iş adamları, dövlət adamları, adi bir vətəndaş da bilsin ki, Azərbaycanın mənafeyi Türkiyənin mənafeyidir, Azərbaycanın dərdi Türkiyənin dərdidir.

"Ummayan yerdən niyə küsürəm?"

Həmin mövzu ümummilli liderin Türkiyənin televiziya kanallarına verdiyi müsahibədə davam etdirilmişdi.

Hacı Tosun ("Samanyolu" televiziyaının baş direktoru): Bir zaman Qara-

qəzetçilər Yerevana, hətta Dağlıq Qarabağa da gedirlər, sonra gəlib burada təbliğat aparırlar ki, Ermənistanla da ticarət edək. Bir neçə ildən sonra deyəcəklər ki, Dağlıq Qarabağla da ticarət aparaq. Çünki sizin qəzet yazıb ki, "Dağlıq Qarabağ indi de-fakto bağımsızdır". Bu gün belə yazan on gündən sonra deyəcək ki, "bağımsız dövlət kimi gəlin onunla əlaqələr yaradaq"...

Rica edərdim ki, bu mövzu heç vaxt unudulmasın. Biz unuturuq. Bilirsiniz, biz türk dünyası haqqında danışırıq, elədimi? Burada da, Ankarada da, İzmirdə də hamımız böyük iftixar hissi ilə deyirik ki, türk dünyası qalxır, heç vaxt olmadığı kimi bir-birinə yaxınlaşır. Amma bu türk dünyası böyük bir yurddursa, orqanizmdirse bunun yaralı yeri haradır? Yaralı yeri Azərbaycandır. Hesab edin ki, insanın bədənində hasarısa yaralıdır – qolu, qıçı, ya qafası yaralıdır.

Qarabağ məsələsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü təkə Azərbaycanla qarşı olan təcavüz deyildir. Bunu dəfələrlə çox böyük ehtiram hissi ilə qeyd etmişəm, – böyük Mustafa Kamal Atatürk deyib ki, Azərbaycanın dərdi bizim dərdimiz, Azərbaycanın sevinci bizim sevincimizdir. Bu sözləri unutmaq

lar unudulanda hissiyyatlar korşalır. Hissiyatlar korşalanda isə insan bəzən çox şeylərdə yanlışlıqlar buraxır.

Yunus Şən: Sayın Əliyev, bir neçə gündür Türkiyədəsiniz, görüşlər keçirdiniz. İstər iqtisadi, istər siyasi və digər sahələrdə düşüncələriniz nə dərəcədə gerçəkləşdi?

Heydər Əliyev: Bilirsiniz, istədiyim olsa da, olmasa da Türkiyədən daxilən həmişə rahatam. Çünki Türkiyəyə mənim və Azərbaycan xalqının o qədər məhəbbəti var ki, ola bilər, bir şeylə razı olasan, ya olmayasan, razı olmamağın da bu məhəbbəti pozmur. Deyirik ki, Türkiyə və Azərbaycan qardaşdır. Bu, adi söz deyil, həqiqətən, dərin mənə kəsb edir. Ola bilər, bu qardaş o qardaşdan pul istəsin, o bunu verməsin. O bununla razı olmur, amma onun qardaşlıq hissiyyəti o qədər güclüdür, əzizdir ki, razı olmasa da, ola bilər, inciyir, ancaq sonra üstündən keçir. Bu, belədir. Başqa, yad adamdan, yaxud da bağlı olmadığı, yəni qan bağıllığı olmayan adamdan sən bunu istədin, – o vermədi və sən bu sözü dedin, o sən ilə razı olmadı. Sən ondan həm küsürsən, həm də onunla düşmən olursan, tamam inciyirsən. Bu, tamamilə fərqli şeydir. İndi siz də deyirsiniz, dünən də